

HAKLIK NORBERT
TOM HANKS A VIZEK FELETT

scolar
live

Nagygéci Kovács József

Több nyelven

Haklik Norbert *Tom Hanks a vizek felett* című kötetéről

„Polifon és poliglott könyv” – írja Térey János a kötetet ajánlólag a hátoldalon. Ugyan Haklik Norbert eddig megjelent írásai után nem szorul rá a kiváló pályatárs ajánlására, de eközben az is igaz, hogy tíz év eltelt legutóbbi megjelent kötete óta, ezért érthető és fontos, hogy ajánlva legyen. Miként az is fontos, hogy a Scholar kiadó kitűnő, „Scolar live” elnevezésű sorozatában jelent meg a *Tom Hanks a vizek felett*, mely sorozatért Babiczky Tibor és Illés Andrea szerkesztők szavatolnak, utóbbi a kötet szerkesztője is egyben. A kiadó ezen sorozata kiváló szerzőket közöl keményborítójú, minimálart grafikus kötetekben, ebben a mezőnyben méltó helyen van Haklik novelláskötete.

A könyvben nyolc novellát találunk, s ezek együtt, a fent idézett Térey-vélemény megállapítását helyben hagyva, valóban polifon és poliglott szövegek. A szerző ugyanis remekül választ elbeszélői hangot, váltogatva is azt, miközben a történetek egyensúlya éppen csak annyira billen, hogy az olvasó egy új látószögből csodálkozhasson rá a történetekre. A többnyelvűség irodalmi értelemben itt úgy jelentkezik, hogy Haklik bátran alkalmaz olyan nyelvi megoldásokat, melyeket elsősorban a szituációk követelnek meg. Priméren úgy tűnhet, hogy a szerző nem törődik az olvasóval, pedig épp ellenkezőleg: a változatos, az olvasót nagyra tartva, őt munkára készítő szövegek a legnagyobb fokú törődést jelentik. Aki a *Tom Hanks a vizek felett* olvassa, dolgoztatva lesz. Ez feltétlenül nagy erénye az egyébként rövid, egy forró nyári délután elolvasható kötetnek.

A könyv nyolc írása ezen túl még valami fontosat feltétlenül kínál az olvasónak. Én magam legalábbis azt éreztem egy-egy történet elolvasása után, hogy egyértelmű lezártága mellett továbbgondolkodásra készítet, a szónak nemcsak abban az értelmében, hogy a jó írás tovább él az olvasóban, azaz a „könyv is olvas engem”, hanem több esetben is tapasztalható, hogy a novella kereteit kitágítva, itt bizony egy-egy regény, vagy hosszabb elbeszélés vázát olvashattam. Nem éreztem tehát befejezettnek, vagy hirtelen elvágottnak az események szálait, kibontatlannak a bonyodalmat, vagy félkésznek a felvázolt jelenetet, a szereplők rajzát, hanem épp ellenkezőleg, a nem teljesen kibontott, mégis kezdeménységükben is teljes képek továbbfestését szívesen olvastam volna még.

Erény mindez, (faj)súlyos epikai erény.

A kötetet indító novella egy egyszerűnek tűnő erdélyi mese, ahol a (szó szerint) véres valóság (Ceaurescu Romániája) és a tündérmesék világa (egy kisfiú barátsága egy eleven medvével) működteti feszültségtelten a szöveget, és miközben árnyalt képet kapunk az egyébként sokfelől ismert történelmi időkről, a magunk módján, előre tudva a végkifejletet, végig szoríthatunk a főhősért. A humor feloldó közegében is megmarad az írás drámaisága, nyitó szövegnek éppen megfelelő ezért.

A második írással, melynek meghökkentő címe van: ~~Ígazam volt Tévedtem,~~

Erdélyből Észak-Magyarországra kerülünk. Egy újságíró idézi fel benne mesteréhez, a szépíróként meg nem értett, el nem fogadott íróhoz fűződő személyes emlékeit egy különös nyomozati eset kapcsán.

A García Márquezt is megidéző (*Egy előre bejelentett gyilkosság krónikája*) szöveg lírai hangja önvallomás is lehet, kezdve az „első mondat a legnehezebb”- tételtől egészen odáig, hogy a szövegben megidézett öngyilkos mester, a végső summázat szerint, a meg nem írt remekművek súlya alatt roppant meg, rogyott össze. A novella kiemelkedő darabja a kötetnek.

A kötet közepén, harmadikként szereplő szöveg a címadó novella. A *Tom Hanks a vizek felett* egy Hrabal-reminiszencia, csodálatosan kavargó képekkel, filmszerű betétekkel, szürreáliába hajló valósággal. A történet már nem Erdélyben, de nem is a Mátrában, hanem Csehországban és az amerikai Atlantában játszódik, de a főhős, Borsody (akinek alakjához nem lehet nem hozzákapcsolni, hogy a Haklik Norbert Ózdon született), leginkább egy hőlégballonban, mellyel a novella hősei kisodróznak a „Radesin tavacska fölé. Alattuk takaros, kertes házak sorakoztak, rálátással a tóra. ... A léggömb lebegett a víz felett, mégis oly közel a parthoz, hogy a kosár pereméről könnyedén a fövényre lehetett volna pöccinteni a húszkoronás érmét. Jaroslav, a tűzoltó, ekkor a kosár széléhez lépett, kihajolt a gondola pereme fölött, integetni kezdett a legközelebbi ház felé, és teli torokból kiáltozott. 'Jiriku pod'ven!' (Vagyis: Gyurika, gyere ki!) – és hamarosan megjelent a partra néző ablakban egy álmos férjarc, az eget kémelve.”.

Ezek után, a nála lévő pálinkás üveget a tűzoltó köszöntésre emeli, mire a földi ismerős „várjál, cimborá!” kiáltással eltűnik, hogy aztán „maga is egy literes üveggel a kezében jelenjék meg a kertre nyíló ajtóban”. Hrabali idill, a létezés derűje árad a szövegből, s ez a hang, Haklik polifóniájának fontos hangja, mely engedi szereplőit derűsen létezni, megszólalni, kifejezetten erőssége a kötetnek.

Itt érdemes szót ejteni a novella kötetbeli párjáról, mely nemcsak a benne fontos szerephez jutó hőlégballon miatt lehet társa a címadó szövegnek. A *Born to die in Berlin* súlyos történelmi esztrád, a benne végigkövetett események egy visszaemlékezés keretében az európai történelem nehéz huszadik századi idejét sorolják pár mondatban. Az indítás – „Berlin felett az ég” – Wim Wenders-t idézi, de a szöveg egyébként is tele van direkt és rejtettebb utalásokkal. Ramones szövegek és Checkpoint Charlie, punk és berlini fal, mind-mind a szcena részei. Eközben a főhős egy bizonyos Jürgen Grohl, aki messze nem egy wenders-i angyal, viszont gyermekkora óta vonzódik a hőlégballonokhoz (repülés!), ez segíti őt nyugatra szökni és ezeket az időket idézi fel egy kirándulás alkalmával. A kirándulás számára az utolsó, Amerikából érkezett ifjúsága színhelyére, a visszaútra nem foglalva jegyet, halálos betegen, hogy a címben írtak szerint: meghaljon Berlinben. Haklik szövege ezzel együtt mentes a pátosztól, haláltánc-balladája felemelő és egy ponton sem válik szentimentálissá. Az írás fontos, súlyos része a kötetnek.

Ahogy a fentiek erősségükkel, a *Gyapjas hal* és az *Amerikai palacsinta* című írások súlytalanságukkal tüntetnek a kötetben. Előbbi a modern világ multinacionális vállalatának minden napjait énekli meg, kevés tanulsággal, sok felesleges körrel, erőltetett viccekkel, míg utóbbi egy egyebekben komoly, mégis erőltetett visszaemlékezés a 80-as évek közép-európai viszonyaira. Az *Amerikai palacsintát* mindenképpen menti a leírások pontossága, a gofri megjelenéstől a Csillagok háborúja magyar nézők számára elképzelhetetlen fantasztikumáig, mégis, azt kell mondanom, hogy ez a két novella minden nosztalgikussága ellenére kilóg az erős kötetből. He-lyüket talán abban lehet megtalálni, hogy előkészítik a kötet záró írását, a *Ha eljön az idő* című lírai vallomást.

A *Ha eljön az idő* több évszázad magyar és európai történelmét öleli át, miközben mikrotörténete egy zsebóra vándorlása, melyben a világosi fegyverletétel éppúgy megjelenik, mint a második világháború, vagy a Titanic katasztrófája. Tézisnovella ez, a hazaszeretet nem szirupos, banális, zászlós, hanem csendes, visszafogott, a történelmen átszivárgó saját történetek himnusza.

Magyar mese, de benne ott van, hogy mennyi minden függ össze mennyi mindennel ahhoz, hogy a nemzeti emlékezet feloldódva is megmaradhasson sajátosnak. Ezzel együtt az egyetememben látszódik az egyedi, a megismételhetetlen. Ahogy a századokon át csodásan megmaradó zsebóra mindig túléli az aktuális kataklizmát (a lezuhant amerikai bombázó pilótája átadja

egy kisfiúnak, a Titanicról is csodásan megmenekül), Haklik elegánsan és nagyon helyénvalóan az 56-ban szökés közben elejteti főhősével és az a Fertő-tó (határvíz!) iszapjába engedi majd süllyedni.

Eddig tudjuk a történetet, sugallja a szöveg és valóban: '56 óta és hozzá képest újra minden erősen bizonytalan.

Polifón és poliglott, idéztük fentebb és a kötetet végigelve újra csak igazat kell adnunk az ajánlónak. Haklik Norbert most megjelent novellái a szerző többszólamú és többnyelvű, több helyszínen és több időben egyaránt otthonosan mozgó munkájának bizonyítékai. Több nyelven írta, a magunkén olvashatjuk. Bízunk benne, hogy nem kell újabb évtizedet várnunk a következőre.

(Scolar Kiadó, 2017)

Bedő Sándor: Korpusz

